

مواد روانگردان (Psychoactive Substances)

مواد روانگردان چیست؟

به‌ویژه زمانی که به مدت طولانی استفاده می‌شود می‌تواند منجر به اعتیاد به این داروها شود. از سوی دیگر، این داروها برای مقاصد تفریحی نیز استفاده می‌شود. استفاده از نیکوتین و کافئین مثل سیگار کشیدن یا نوشیدن چای و قهوه می‌تواند به فعالیت روزمره تبدیل شود. سایر داروهای قوی برای تولید اثر توهم‌زا یا به اصطلاح وضعیت خلسه‌آور مورد استفاده قرار می‌گیرند. در حالی که استفاده‌های اینچنینی از مواد مخدر به چند قرن قبل برمی‌گردد، مطالعات اخیر دانشمندان نشان داده است که سوء مصرف این مواد می‌تواند منجر به یک سری آثار سوء بر روی بدن و ذهن انسان گردد.

آرامبخش

لیست طولانی از آرام بخش‌ها شامل الکل، حشیش، خواب‌آور و غیره است که سرعت عملکرد سیستم مرکزی را کاهش داده و در نتیجه شخص احساس آرامش می‌کند. با این حال، زمانی که این داروها در مقدار کمی مصرف شوند این مصرف دارویی است. مصرف به مقدار زیاد باعث طیف وسیعی از اثرات سوء بر سلامت فرد از جمله استفراغ، بیهوشی و حتی مرگ می‌شود. عوارض جانبی نسبتاً ملایم این آرامبخش شامل فقدان توانایی تمرکز و هماهنگی که به نوبه خود روی توانایی فرد در واکنش به شرایط غیرمنتظره تاثیر می‌گذارد.

مواد شیمیایی که در سیستم عصبی مرکزی به ویژه مغز عمل می‌کنند و باعث تغییر در خلق و خوی، ادراک، رفتار و دیگر ویژگی‌های روانی می‌شوند به عنوان مواد روانگردان شناخته می‌شوند. این مواد هم برای اهداف تفریحی و هم اهداف درمانی استفاده می‌شوند، استفاده تفریحی از آن به صورت سختگیرانه انجام می‌شود.

مواد روانگردان را به صورت گسترده می‌توان به سه گروه تقسیم کرد:

۱. آرامبخش
۲. محرک
۳. توهم‌زا

در حالی که داروهای آرامبخش سرعت سیستم عصبی را کند می‌کنند، محرک‌ها سیستم عصبی مرکزی را تحریک می‌کنند و به روند انتقال پیام سرعت می‌بخشند. توهم‌زا، به طور مشابه، داروهای هستند که درک و بینش شما را تغییر می‌دهند و شما را دچار اوهام و خیالات می‌کنند.

اثرات داروهای مختلف روانگردان

استفاده درمانی از این داروها برای درمان طیف وسیعی از مشکلات سلامتی، شامل درمان درد و بیماری‌های مختلف ذهنی است. همچنین شخص باید متوجه این واقعیت باشد که استفاده از داروهای روانگردان

محرک

سهم بزرگی را به خود اختصاص می‌دهند. اثرات خطرناک توهم‌زها از سردرد، وحشت و اضطراب تا پارانوئا، رفتار غیرمنطقی و سرخوشی روانی گسترده است. در میان عوارض جانبی نارسایی کلیوی و ناراحتی قلبی که در نهایت منجر به مرگ می‌شوند جدی‌تر هستند. برخی آرامبخش‌ها مانند حشیش نیز دارای اثرات توهم‌زا مانند روی انسان دارند.

سوءمصرف مواد سبب تعداد زیادی از تصادفات در آمریکا می‌شود و هنگامی که در مورد سوءمصرف مواد صحبت می‌کنیم الکل سهم عمده‌ای را به خود اختصاص می‌دهد. استفاده از داروهای روان‌گردان در دوران بارداری خطرناک است چون آن‌ها روی جفت و جنین تأثیر می‌گذارند. آن‌ها همچنین می‌توانند سبب طیف وسیعی از عوارض دیگر از جمله سقط جنین در زنان باردار شوند.

با توجه به اثرات داروهای روان‌گردان، استفاده درمانی تنها باید تحت نظارت دقیق یک پزشک متخصص که با دوز آن‌ها آشنایی دارد، باشد؛ و برای استفاده از آن‌ها برای مقاصد تفریحی، باید از آن‌ها به شدت اجتناب شود.

چگونه می‌توان تشخیص داد که فردی مواد روان‌گردان مصرف کرده است؟

با مصرف روان‌گردان، ادراکات معمولاً بسیار روشن و عمیق می‌گردند، رنگ‌ها، صداها، بو و مزه همه چیز قوی‌تر احساس می‌شوند. هیجان‌ات به صورتی غیرعادی شدت یافته و غالباً تغییرات ناگهانی پیدا می‌کنند و ممکن است فرد دو احساس به ظاهر متضاد را باهم تجربه کند مثل شادی و غمگینی. فرد در این حالت

در مقابل، محرک‌ها دارای اثر کاملاً مخالفی بر روی فرد هستند. آن‌ها سرعت انتقال پیام را به مغز و بالعکس افزایش داده و باعث می‌شوند شخص فکر کند که کاملاً شارژ است. در حالی که افدرین و کافئین محرک خفیف هستند، کوکائین و اکستازی بسیار قوی‌تر هستند. اثرات محرک‌های ملایم خطرناک نیست، مگر اینکه در مقادیر زیاد مصرف شود. در واقع افدرین در داروهایی که مشکلات سلامتی مانند آسم و برونشیت را درمان می‌کنند مورد استفاده قرار می‌گیرد. حتی کافئین و نیکوتین که به ترتیب در قهوه و سیگار وجود دارند شایع‌تر هستند. محرک‌های قوی‌تر حتی اگر در مقدار کم مصرف شوند می‌توانند اثرات خطرناک روی ذهن و بدن ما داشته باشند. تحریک بیش از حد توسط این محرک‌ها می‌تواند منجر به سردرد، وحشت، اضطراب، تشنج شود و حتی باعث شود شخص مهاجم و پارانوئایی شود.

توهم‌زا

توهم‌زها تاکنون قدرتمندترین در بین داروهای مختلف روان‌گردان هستند و در نتیجه اثرات آن‌ها نیز جدی است. آن‌ها به طور مستقیم درک فرد را مورد هدف قرار داده و منجر به توهم‌زایی مانند دیدن چیزها و شنیدن صداهایی که وجود ندارند می‌شوند. لیست طولانی توهم‌زها شامل کتامین، LSD، ماری‌جوانا و غیره است. اندازه‌گیری میزان خطرناکی این داروها در زمان داده شده بر روی شخص خیلی سخت است. زمانی که صحبت از سوء مصرف مواد مخدر می‌شود این داروها

- بالا رفتن ضربان قلب
- افزایش ریتم تنفس و نفس‌های سریع، کوتاه و سطحی
- اضطراب و ترس از دیوانگی یا مرگ
- نوسانات خلقی
- تحریک‌پذیری، رفتارهای تکانشی و پرخاشگرانه

قانون

استفاده از یک یا چند ماده روان‌گردان توسط کارکنان هواپیمایی که می‌تواند تغییرات خلقی یا تصورات تحریف‌شده را به‌گونه‌ای ایجاد کند که به‌عنوان یک خطر مستقیم برای شخص یا زندگی ایجاد کند، سلامت یا رفاه دیگران را به خطر بیندازد. یا باعث بدتر شدن مشکلات، اختلال شغلی، اجتماعی، روحی یا فیزیکی می‌شود.

استفاده از مواد روان‌گردان توسط دولت جمهوری اسلامی ایران و شرکت هواپیمایی آسمان ممنوع می‌باشد؛ و هیچ‌یک از کارکنان پروازی مجاز نمی‌باشند تحت تأثیر مواد روان‌گردان انجام‌وظیفه نمایند هر یک از خدمه پرواز که مشکوک به استفاده از مواد روان‌گردان باشد از کارهای پرواز و وظیفه ایمنی خود حذف خواهند شد. اگر خدمه پروازی از مواد روان‌گردان استفاده نمایند و توسط یکی دیگر از کروز پروازی شناسایی شود، شخص تشخیص‌دهنده باید یک گزارش محرمانه برای اداره ایمنی و کیفیت جهت اقدامات لازم ارسال نماید، در صورت وقوع مشکل در حین پرواز، کروز پرواز باید موضوع را بر اساس سلسله‌مراتب گزارش و اطلاع دهند تا وی از انجام وظایف پروازی و ایمنی منفک گردد.

بسیار تلقین‌پذیر شده و ممکن است به هر کاری که از او خواسته شود، دست بزند. برخی ممکن است در اثر مصرف توهم‌زاها بسیار احساساتی شوند و همدلی فزاینده‌ای پیدا کنند؛ برعکس، برخی دیگر ممکن است از دیگران گسسته شده و در ارتباط با آنها بسیار تکانشی عمل کنند. گاهی نیز توهمات ترکیبی رخ می‌دهد؛ یعنی فرد ممکن است صداها را ببیند یا رنگ‌ها را بشنود. دگرگونی در درک زمان و مکان نیز شایع است. گاهی نیز فرد تصویر ذهنی غلطی نسبت به خود، شکل و اندازه بدن یا اندام‌های خود پیدا می‌کند.

آگاهی ظاهری از اعضای داخلی بدن، زنده شدن خاطرات فراموش‌شده از گذشته دور، به زبان آوردن مطالب ناخودآگاه، پسرقت و تجربه مجدد تجربیات گذشته دور حتی زمان تولد، از دیگر تجربیات احتمالی مصرف‌کنندگان مواد روان‌گردان می‌باشد. در برخی، اندیشه‌ها و احساسات مذهبی پیش‌گویانه و بینش‌های فلسفی فراوان پیش می‌آید. احساس فرد از خود شدیداً دچار تغییر شده و گاهی تا حد جدایی کامل از واقعیت و جهان خارج پیش می‌رود. سایر خصوصیات که معمولاً در مصرف‌کنندگان مواد توهم‌زا قابل‌مشاهده‌اند، عبارت‌اند از:

- مردمک‌های گشاد شده و چشمان متورم
- تعریق بیش‌ازحد
- لرزش
- خواب‌آلودگی
- سستی و بی‌حالی
- افزایش درجه حرارت بدن

